

Izjava vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih,
ob 5 zjutraj.

Uredništvo: Ulica Sv. Frančiška Asiškega 8. 20. I. nadstr. — Vsi
dopisi naj se pošljajo uredništvu. Nepriskrivena pisma se ne
sprejemajo in rokopis se ne vračajo.

Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. Lastnik koncesije
Ista, "Edinost". — Tisk uskarske "Edinosti", vpisane zadruge z
omejenim poročtvom v Trstu, ulica Sv. Frančiška Asiškega 8. 20.

Telefon uredništva in uprave Stev. 11-57.

Naročnina znaša: Za celo leto
Za pol leta . . . . .
za tri mesece . . . . .
za nedeljsko izdajo za celo leto . . . . .
za pol leta . . . . .

K 24—
• 12—
• 6—
• 5.20—
• 2.60

EDINOST

Pregled najnovejših dogodkov.

Balkansko bojišče. — Naše čete zasedle Drač, Sicer na Balkanu nič važnega.

Zapadno bojišče. — Pet francoskih napadov v svrhu reokupacije Douaumonta krvavo odbitih. Nemci zasedli Champneville, Cote de Talon in utrjene naprave pri Hardmontu. V nizini Woerwe prodriajo Nemci med boji proti Cotes Lorraines. Dosedaj ujetih 15.000 neranjenih Francuzov. Letalske akcije obojestranskih zračnih brodovij.

Ruska bojišča. — Na vseh bojiščih nobenih posebnih dogodkov.

Italijanska fronta. — Topovski in srditi manjši pehotni boji na več točkah primorske fronte. Krvavo odbit napad Italijanov na goro sv. Mihela in vzhodno Polazzo.

Turška bojišča. — Na raznih frontah nobenih posebnih dogodkov. Angleško poročilo o položaju v Iraku.

Naše urudno poročilo.

DUNAJ, 27. (Kor.) Uradno se objavlja: 27. februarja 1916, opoldne.

Rusko bojišče. — Nobenih posebnih dogodkov.

Italijansko bojišče. — Včeraj so se na primorski fronti, izvenem živahnih topovskih bojev, vršili na več točkah tudi srditi manjši pehotni boji. Pred dnevnim svitom so izvršili oddelek pod sediščem goriškega predmostja izpad pri Pevni, presenetili specrega sovražnika, zasuli en jarek in priveli 46 ujetnikov. Na robu doberdobske planote je pricela sovražna pehota po močni topovski pravji prodirati proti naši postojanki na obej straneh gore sv. Mihela in vzhodno Polazzo. Italijani so bili odbiti ob velikih krvavih izgubah in so pustili vrh tega v naših rokah 127 ujetnikov, med njimi 6 oficirjev. Včerajšnji dan je bil mirnejši. Na Trbiž je padio zopet par granat.

Jugovzhodno bojišče. — Danes zjutraj so naše čete zasedle Drač. Že včeraj dopoldne je ena naših kolon v ognju italijanskih ladijskih topov prodrla preko severne osterze. Prispela je do Portesa, 6 km severno Drača. Preko južne soteske odpostane čete je spoceta pri njihovem prodiranju ovirala sovražna ladijska artiljerija. Vendar pa se je številnim oddelkom brodč, plavajoč in na plovih posrečilo do večera prispeti do mostu vzhodno Drača in vreči tamkajšnje italijanske zadnje oddelek. Ob jutranjem svitu je eden naših bataljonov vdri v goče mesto. Namestnik načelnika generalnega štaba: pl. Höfer, fml.

LUGANO, 27. (Kor.) Ker je Essad paša prispeval v Rim in se razpravljal njegov prihod splošno, poroča Agenzia Stefani sledi: Ker je v sledi odhoda albanske vlade iz Drača izpraznitve Albanije končana, se je tudi naša tamkajšnja brigada kljub ogromnim sovražnim silam pricela umikati po načrtu. Vkrcevalne operacije se izvršujejo kljub neugodnim pomorskim razmeram pod uspešno zaščito vojnih ladij in torpednih lovcov. V hudihi, a hrabihi bojih naših čet je imel sovražnik večno izgube kakor mi. (?)

Pomorske operacije v Adrijiji.

RIM, 26. (Kor.) Agenzia Stefani razširja sledete poročilo: Od srede decembra do danes je bilo od enega do drugega obrežja spodnje Adrijije v spremstvu enot italijanskega brodovja in prideljenih vezniških ladij prepeljanih 260.000 ljudi, znatno število živali in sicer z 250 parniškimi vožnjami. Dalje je bilo istočasno prepeljanih 300.000 q materijal na sto parnikih, katerih večji del je imel v svrhu dosega vzhodnega obrežja Adrijije skrom-

no vsebino ton. V istem času so bili v spremlju italijanskih in zvezni ladij šestkrat prepeljani zvezni vladarji ali prinici in še češči tuji ministri in vojaške in civilne oblasti. Sovražnik je pozkušal z letalskimi sredstvi, miniranjem vodnega pasu, s pogostim nastopanjem na pojedovalno ladje ali križarke opirajoča se brodovia torpednih lovcov in končno z 19 izvedenimi napadi podvodnikov preprečiti to gibanje. Vsi ti poizkuski so bili, kljub temu da so se vršile operacije v omejenem vodovom in na predpisanih rutah in bližu izkrcevalnih točk, preprečeni vedno od spremjevalnih ladij. Torej je poleg nevečinoma v prejšnjih objavah naznanih dogodkov poročati le o potopitvi treh malih parnikov, dva sta zadelna na mine, tretji je bil po razkrjanju torpediran. Vsekakor ni izgubil niti en srbski vojak življenja na morju. Italijanske in zvezne ladije so vsakikrat, ako so dovoljevale okoliščine, odločno in uspešno napadale sovražnike. V prvih januarskih dneh je bil potopljena en avstrijski podvodnik, dva druga podvodnika sta bila bržkone istotako zgubljene v enakih dneh, eno sovražno povodno letalo je bilo uplenjeno v bližini Valone. (K predstojecemu poročilu je treba pripomniti, da je potopitev enega in potop dveh drugih podvodnikov popolnoma izmišljen.)

Ruskih poveljnik armade na severni fronti.

PETROGRAD, 26. (Kor.) General Kuroptkin je bil imenovan za poveljnika armade na severni fronti.

Nemško urudno poročilo.

BERLIN, 27. (Kor.) Veliki glavni stan, 27. februarja 1916.

Zapadno bojišče. — Na raznih mestih fronte so se vršili živahnji topovski boji in boji z minami. Jugovzhodno Yper je bil angleški napad odbit. Na višini desno Moze so poizkušali Francozi v petkratnih ponovnih napadih s svežimi četami zopet osvojiti oklopno utrdbou Douaumont. Bili so krvavo odbiti. Zapadno utrdbou so zavzeli naše čete sedaj tudi Champneville, Cote de Talon in se prispele do južnega roba gozda severozahodno Brasa. Vzhodno utrdbou so zavzeli z naskokom obširne utrjene naorave pri Hardmontu. V nizini Woerwe napreduje nemška fronta med boji krevo proti vrožnju Cotes Lorraines. V kolikor so došla poročila, znaša število neranjenih ujetnikov sedaj skor 15.000 mož. V Flandriji so naša letalska brodovia obnovila napade na sovražna četna taborišča. V Metzu je bilo vsed metanja bomb sovražnih letalcev ranjenih ali ubitih 8 čilovih oseb in sedem vojakov. Par hiš je bilo poškodovan. V zračnem boju in po naših obrambnih topovih je bilo v območju trdnjave sestreljeno po eno letalo. Letalci, med njimi dva stotnika, so bili ujeti.

Vzhodno in balkansko bojišče. — Nobenih posebnih dogodkov. Vrhovno armadno vodstvo.

Zavzetje utrdbou Douaumont.

BERLIN, 27. (Kor.) Vojni poročevalci Berliner Tageblatta poroča iz velikega glavnega stanu z dne 26. t. m.: Včeraj popoldne so brandenburške čete z naskokom zavzeli najmočnejšo, popolnoma moderno utrdbou Douaumont velikega utrjenega taborišča Verdun. Ravn tako kar so francoski vojaški pisatelji Verdun označali za svojo najbolj utrjeno in najbolj nezavzetno trdnjavovo, bomo te dni bržkone lahko čitali, da je Verdun zastrel in malopomenben. Utrdbou Douaumont se je smatrala za najmočnejši del trdnjave same. Utrdbou tvori po svoji legi dejanski vogelnik cele severne fronte. Od središča mesta verdunskega je oddaljena ravno eno nemško miljo. Nahaja se na

Tako je sedel nekega dne zopet v sobi in delal. Maurice je bil zaposlen z novo pastelno sliko, Leontina je pa v ateljeju sedela v naslonjaču in se bavila z ročnim delom.

Vstopil je sluga Josip in javil: — Zunaj sta gospodiča in gospod, ki želite vstopiti.

— Kdo sta ta gospodiča in gospod? — je vprašal Maurice.

— Nista povedala imena; toda govoriti želite z gospodom de Saint Andrejem.

— Torej ju javi nemu.

Josip je vstopil v sobo h Karlui in mu javil.

Karel je stopil v atelje in dejal:

— Dragi moj Maurice, saj veš, da nimam nikakršnih skrivnosti pred teboj; zato mislim, da bi bilo najbolje, da sprejemim neznancu v tvoji navzočnosti in v prisotnosti gospice Leontine. Kaj ne da?

— Prosim, prosim, — je odgovoril Maurice in Leontina je prikimala.

— Naj vstopita, — je dejal Karel Josipu.

Par trenutkov pozneje je Josip razgrnil zagrinalo ob vrati.

— Margareta! Gospod de Clement! — je vzkljuknil Karel in hitel poljuboval roko gospodični, ki je vstopila prva, in po-

najvišji točki severozahodno Moze dvajagjočega se višinskega grebena, ki se tamkaj strmo dviga skoraj 200 metrov nad svojo okolico in le-to na daleč obvladuje. Velikanski betonski in jekleni oklop je v razvalinah. Se neka druga, nedaleč odtod se nahajača utrdbu, je zletela v zrak po enem samem težkem strelu, ki je prebil od zgoraj skozi vsa nadstropja do municijskega skladista. — Organizacija napada na severni fronti Verduna je bila že sama po sebi mojstrsko delo. Dela velikanskega obsegata so se moralata najprej izvršiti popolnoma na skrivnem, ako se je hotelo, da se res posreči boj proti nezavzetnim postojankam. Oddaljenosti, ki jih je moralata premagati težka artilerija v stran od normalnih železniških črt, so vtorile vsed trajno slabega vremena in slabega stanja cest veliko težko.

Nastine ljudi je moralata šele popravljati pota. Nadaljnja težkoča je bilo dobro funkcioniranje podstav, od katerej je bila odvisna še točnost ognja težke artilerije. Kako bilo natančno se je streljalo potem, to danes vemo. Očividno se je posrečilo razdreti telefonske zvezne več artilerističnih opazovalnic, ker je verdunska artilerija včasih v zelo važni trenutki molčala, ali pa je posegla vmes veliko prepozna.

Včeraj sploh ni bilo slišati skoraj nobenega važnejšega streljanja. Nasproti temu so pripravljali sicer zelo dobro adjustirani ujetniki, da je bil učinek naše težke artilerije prav nepopisno strašen. Ničče da tega ne more vzdružiti dalje časa. Ujetniki so se očividno čutili olajšani, da so ubežali tenu peku.

LONDON, 26. (Kor.) Pariski korespondent Timesa poroča: Vsa poročila s fronte pravijo soglasno, da tudi najstrohovitejšega topovskega ognja pri ofenzivi v Šampani ni mogoče primerjati z brezobzirnim bombardiranjem, ki je bobnalo ta teden z grmečo silo nad višinami Moze. Sloviti 30'5 in 42 cm možnarji so ojačili zbor in pomagali pri razvijanju zunanjih Jarki in utrdbu so bile razbitne na kose in uničene, pri čemer so napravile granate majhne gršice ali luknje. Nikdar poprej ni bila nobena bitka pripravljena tako na drobno ali kaka armada tako bogato oborožena z materijaljami za zmago. Morning Post piše v uvodnem članku: Mi moramo priznati strahoviti karakter nemškega napada. Mi nikakor ne smatramo energičnega napada na močno postojanko za blaznost ali obup in sicer iz enostavnega vzroka, ker brani močno postojanko običajno tudi važna postojanka. Ona je enakovredna nevarnosti. Zgodovina dokazuje vedno bolj pravilnost nazirjanja, da je malo postojank takto močno branjenih, da bi bile nezavzetne. Radi tega ne zasramujmo Nemcov. Oni poizkušajo sedaj s Francozi isto, kar so izvršili z dobrim uspehom v Galiciji in Belgiji. Poizkušali so osvojiti močno zavarovan postojanko z veliko lavino materialja in moštva in z vso temeljito in energijo nemškega vojaškega intelekta. Izbrali so si dobo napada z običajno jasnostjo. V Šampani in Flandriji je ozemlje pač dozdevno takoto, da ni mogoče izvesti nobenega napada. Nemci računajo nedvomno tudi na mir na vzhodni fronti. Vreme ščiti večji del nemške črte pred protinapadi. Velika vrednost Verduna kot ključa francoske postojanke je tako jasna, da nam ni treba misliti, da bi pričeli Nemci to akcijo morda vsled sestreljanja ali blaznosti. Pač pa je mogoče reči, da so napeli veliko silo, da končajo voljo z enim udarcem, vojni — ki bi v slučaju ponesrečenja — zamogla imeti resen učinek na vojaški in tem tudi na politični položaji.

LONDON, 26. (Kor.) Zastopnik angleškega časopisa brojazlavja iz Mezopotamije iz dne 21. t. m.: Tekom zadnjega meseca so vedno nastopale patrulje, da vznemirjajo sovražnika, dočim je tekom dneva delovala artilerija. Sovražni ogenj je imel malo učinka. Mi smo ponaučili naše jarke 600 jardov od turške postojanke. Ob jasnih dneh zamorem slišati topove iz Kutelamare. Od generala Townshenda prihajajo dobra poročila. Sedaj je sejal socijev. Zaprosil je za gramofonske plošče. Neko naša letalo jih je z drugim blagom vred zlahko spustilo v taborišče. General je naznani, da je za dolgo časa dovoli zalog.

LONDON, 26. (Kor.) Iz glavnega stanovanja se poroča: Dardanelles fronta: Dne 25. t. m. smo par rušilcev torpedov, ki so bombardirali obrežje Jenisehirja in Orhanije, pregnali z ognjem baterij. Z ostalih front ni dosle nobeno poročilo o kakih važnih izpremebi položaja.

LONDON, 26. (Kor.) Zastopnik angleškega časopisa brojazlavja iz Mezopotamije iz dne 21. t. m.: Tekom zadnjega meseca so vedno nastopale patrulje, da vznemirjajo sovražnika, dočim je tekom dneva delovala artilerija. Sovražni ogenj je imel malo učinka. Mi smo ponaučili naše jarke 600 jardov od turške postojanke. Ob jasnih dneh zamorem slišati topove iz Kutelamare. Od generala Townshenda prihajajo dobra poročila. Sedaj je sejal socijev. Zaprosil je za gramofonske plošče. Neko naša letalo jih je z drugim blagom vred zlahko spustilo v taborišče. General je naznani, da je za dolgo časa dovoli zalog.

Razne politične vesti.

Italija in balkanski problem. Sir Artur Evans je trdil te dni v angleškem listu Manchester Guardian, da se je Italija s pogodbo obvezala za sodelovanje, a angleški urad za vnanje stvari je privolil to, da velika područja Avstrije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, po zmagah entente anektira Italija. Prva posledica tega izdajstva na nacionalnih pravicah Slovanov je bila ta, da je skupen vojni načrt med Italijo in Srbijo postal nemerno in da so Srbi izgubili navdušenje za skupno stvar. To postopanje napram Srbiji je onemogočilo tudi sporazum med Bolgarsko in Srbijo. Tu bl. nas zanimalo kako pobliže obrazloženje. Ker nam bi se zdela stvar nasprotiva, predloča se nam nameč, tako da bi bila Srbija lagljig odjenjala napram Bolgarski, če bi imela, gotovost, da se ureščijo nje aspiracije na Adrijiji. Navskrije med Bolgarsko in Srbijo je nekako avtonomno v balkanskem problemu izvira iz starega nasprotja med njima samima radi aspiracij na makedonsko ozemlje. To navskrije bi bilo ostalo in učinkovalo, tudi če ne bi bila Italija posegla v to vojno. Tako je našo menjenje.

Olamuška škofovsko stolica je definitivno zasedena, ker sta cesar in papež potrdili izvolitev dosedanjskega praškega nadškofa-kardinala barona Skrbenskega. S tem so definitivno odpravljene vse govorice in namigavanja o nekih protestih od strani olamuškega kapitola, ozirajoči poedinim njegovih članov. Tu pa posadkov, ki utegnejo zanimati. V Avstriji ste dve škofti, kjer ima kapitelj pravico volitve škofta: Solnograška in Olomuška. Konkordat v Wormsu (1122) je sicer zagotovil kapiteljem svobodno kanoniško volitve. Ali v Avstriji se je tekom časa bolj vrljil ta princip v prilog katoliških vladarskih hiš in se nadomestil s formo vladarskega imenovanja, da ste ostali le še imenovani dve škofti s pravico volitve. To stanje je bilo pripoznano s členom

Adrija.

Oficijožna »Wiener Abendpost« opisuje v posebnem članku trpljenja in zatiranja, ki jih je moralno prebivalstvo na obali Adrije pretrpeti pod beneškim gospodstvom, kako so se mu kralji vsi pogojili za gospodarski razvoj v prilog Benetkom, kjer se je koncentrirala vsa trgovina. Ali, nekaj je skrblo Benečane, kakor priponjila praska »Union«: kako bi temu ozemju podali italijanski videz s tem, da so slovenska označenja mesto in občin, reki in gora stlačili v italijansko formo. Iz Šibenika so napravili Sebenico, iz Trogirja Trau, ali pa so kar ta označenja nadomestili z izmisljenimi italijanskimi imeni: za Tržič Monfalcone, za Hvar Labin, za Vis Lissa itd. Praski list nadaljuje: »Nad eno stoletje, odkar ta ozemlja spadajo k monarhiji, se le (ali treba še le) praviti, koga si misli »Union« pri tem zase?«! Prisp. ured. »Ed.« storilo vse možno zanje. Gole opustošene gore so se pogozdovale, pristanišča so se dozidavala, napravljale železnicu in druga obratna sredstva. Ali eno je ostalo: po Benečanah izvedeni italijanski videz in na tega opirajo Italijani svoje zahteve po osvobojenju, ki bi bilo identično s povrnitvijo benečanskega nasilnega gospodarstva.

Zaslužno delo je, da profesor Lukas v Gradcu kritično osvetljuje te zahteve Italijanov. Prihaja do zaključka, da se romanska kultura kaže le na površju in se omeja na par krajev na obrežju, dočim ni bilo v notranjih goratih krajih Istra in Dalmacije nikoli govor o kakem globalnem kolonizacijskem vplivu Rimana. Istotako neopravičene so zahteve, ki se stavljajo na podlagi nekega pretveznega močnega obljedenja dežele po Italijanah. Med 51 in četrto milijono prebivalcev obdonavsko monarhije je bilo po štetju I. 1910. le 743.000 Italijanov. Skoro polovica teh, 392.000, žive v Tirolu in Predarlški. Na vzhodni obali Adrije prebiva torej le 400.000 Italijanov, ki so skupaj stisnjeni na severu: v Goriško-Gradčanski 90.000, v Trstu 119.000, v Istri 147.000. V Dalmaciji pa jih živi le 17.000. V Hrvatski, v Bosni in na Hrvatskem je vsega skupaj 35.000 italijanskih duš, a glavna njihova raznjava ne zалote nepravljene. Izkušnja — pridobljena v času vojne — morajo Hrvatje izkoristiti. Končno izraža željo, da bodo tudi dalmatinški trgovski krogci podpirali prizadevanja Hrvatov za spreševala na škodo domačega prebivalstva, tako da se je vladu često čutila primorano, da je posegala vmes v smislu veljavnih zakonov.

Praski list pripominja zopet: V tem pogledu je izpolnitvena izvajanja prof. Lukasa. V nasprotju z določbami zakona, po katerih je vstop v javne službe za inozemce odvisen od pridobitve avstr. državljanstva, sprejemali so se v občinske urade inozemci in se je domače delavsko prebivalstvo zapostavljalo v prilog inozemcem. Neitalijanom, Slovanom in Nemcem, so se kralje ljudske šole v materialnem jeziku. Za Nemce jih je ustavnova država. Slovani pa so bili v tem pogledu do zadnjih časov navezani na samopomoč. (In so po največjem delu še! Prisp. ured. »Ed.«) S takimi sredstvi se je posredilo ustanoviti v Trstu italijansko večino 623 odstotkov.

Oglede Dalmacije naglaša prof. Lukas, da se italijansko ime skoraj izključno na glavno mesto Zader. Dalmatinci nimajo prav nič opraviti z italijanskim plemem. Kar pa pravijo o Srbo-Hrvatih, ki so nastopali kot Italijani, izpopolnjuje praski list, reki, da je tu mnogo deloval narodni pristik, a ko je ta nehal, so se povrnili naravne razmere. Vrh tega da bi bilo pripomniti, da se je tudi dobre Srbie in Hrvate izven Dalmacije smatralo za Italijane in nadejati da se je, da bo korak prof. Lukasa deloval poučevalno in da pripravi veljavno resnici, da je prebivalstvo na obalah Adrije s priklopiljem k Avstriji že več nego eno stoletje osvobojeno ter da bi »osvobojenje«, o katerem govorje razni Anunzio, Barzilai-i in drugi, pomenjalo le povrnitev k staremu hlapčevstvu.

Dolgo je trebalo, da je svet začel izpoznavati resnične razmere in pravni načini značaj teh naših pokrajin. Zato je vse to, kar govorje sedaj vladno glasilo »Wiener Abendpost«, prof. Lukas in praski list za nas v največje zadoščanje, saj je v tem pripoznanih vsega onega, kar smo mi leta in leta dan na dan propovedovali — gluhi ušesom! Edino, kar nam manjša to zadoščanje in zagreneva čuvstva, je dejstvo, da je trebalo še le tako hudi, težkih in usodnih dogodkov, da nam je prišlo to zadoščanje. Zelo vabljivo bi bilo tudi zasedovanje tistih činiteljev, ki so bili krivi ali sokrivi, da se je mogla tako dolgo prikrivati resnica nam in državi na škodo! Grenka beseda nam sili iz peresa. Pa naj bo! Kar je bilo, je bilo. Samo to bi vprašali, kje se nahajajo sedaj tisti gospodje, ki so svojo »Wochenspost« tirali ob zadnjih tržaških volitvah v usodno zmoto do viška, in pa tisti gospodje, ki so od severnih pokrajin države prihajali v Trst, da so dajali — kako bi rekli, no? — protislonski politiki v Trstu direktive, po katerih je pomagala vzdrževati tisti videz, ki ga sedaj prof. Lukas odločno obsoja! Kje so, da bi jih pozvali, naj se branijo pred forumom pravice in resnice in državnega interesa? Sedeli bi na obtožni klopi in ni ga branitelja s tako zgovornostjo, da bi jih mogel braniti. Prišlo je zadoščanje, le žal, da za tako težko ceno!

Zveza Dalmacije z monarhijo.

Zaderski »Narodni list« je dobesedno ponatisnil pripombe, ki smo jih bili mi napisali z ozirom na zadrivite, ki jo je dalmatinsko odposlanstvo dobilo na Du-

naju, da se namreč zgradi toli potrebna — potrebna v interesu obeh strani: dežele in monarhije — železniška zveza Dalmacije z notranjostjo monarhije preko Hrvatske. Zaderski list pritrja s tem naši trditvi, da vzrokov, da se ta zveza še ni zgradila, čeprav je nje potreba evidentna in nujna, ni iskati v naši polovici, marveč — če smemo danes jašnejše govoriti — v Budimpešti. Razlogov, ki so odločevali tam, seveda ne moremo analizirati in pobliže označati, ker bi se morali podati na delikatno polje državne politike, oziroma razmerja med polovicama monarhije, a to polje je v sedanji časi bolj opolzel parket, na katerem se kaj lahko izpodnikaš ob gospodu pri — cenzuri.

S tem predmetom se je bavil te dni tudi strokovni list za trgovino, obrt in gospodarstvo »Hrvatski Lloyd«.

Pred vojno je bila — piše uvodoma

zveza Dalmacije s Hrvatsko (in ta bi ravno posredovala zvezo z notranjostjo monarhije) minimalna in je vsa trgovina gravitirala v Trst in nekoliko na Reko. Dalmacija je za Hrvatsko v trgovskem vprašanju povsem tuja zemlja. Na tem pa da so tudi Hrvatje sami krivi, ker si niso prizadevali, da bi stopili v ožje trgovske stike z Dalmacijo.

Druga neprilika je, da za Dalmacijo veljajo druge norme, nego za Hrvatsko, ker prva spada pod Avstrijo in je posebno občevanje zelo težko radi oddaljenosti in velikih troškov. Iz Zagreba v Budimpešto moreš prići v pol dneva, na Dunaj v eni noči, potovanje v Dalmacijo pa je spojeno z velikimi troški in veliko izgubo časa.

Po železniški zvezi Dalmacije s Hrvatsko bi prišlo do velikih izprenemb in trgovskem pogledu, posebno, ako se pojde prometu na roko z znižanjem železniških tarifov, ker sicer nima železnična gospodarska pomena, ampak le vojaški karakter. V resnici pa se more zdržati eno z drugim.

»Hrvatski Lloyd« meni, da Hrvatje ne bi smeli čakati, da bo železnična gotova, ampak, morali bi že sedaj iskati trgovskih zvez z dalmatinško trgovino, da jih nove raznje ne založe nepravljene. Izkušnja — pridobljena v času vojne — morajo Hrvatje izkoristiti. Končno izraža željo, da bodo tudi dalmatinški trgovski krogci podprtih prizadevanja Hrvatov za spreševala na škodo domačega prebivalstva, tako da se je vladu često čutila primorano, da je posegala vmes v smislu veljavnih zakonov.

Praski list pripominja zopet: V tem pogledu je izpolnitvena izvajanja prof. Lukasa. V nasprotju z določbami zakona, po katerih je vstop v javne službe za inozemce odvisen od pridobitve avstr. državljanstva, sprejemali so se v občinske urade inozemci in se je domače delavsko prebivalstvo zapostavljalo v prilog inozemcem. Neitalijanom, Slovanom in Nemcem, so se kralje ljudske šole v materialnem jeziku. Za Nemce jih je ustavnova država. Slovani pa so bili v tem pogledu do zadnjih časov navezani na samopomoč. (In so po največjem delu še! Prisp. ured. »Ed.«) S takimi sredstvi se je posredilo ustanoviti v Trstu italijansko večino 623 odstotkov.

Oglede Dalmacije naglaša prof. Lukas, da se italijansko ime skoraj izključno na glavno mesto Zader. Dalmatinci nimajo prav nič opraviti z italijanskim plemem. Kar pa pravijo o Srbo-Hrvatih, ki so nastopali kot Italijani, izpopolnjuje praski list, reki, da je tu mnogo deloval narodni pristik, a ko je ta nehal, so se povrnili naravne razmere. Vrh tega da bi bilo pripomniti, da se je tudi dobre Srbie in Hrvate izven Dalmacije smatralo za Italijane in nadejati da se je, da bo korak prof. Lukasa deloval poučevalno in da pripravi veljavno resnici, da je prebivalstvo na obalah Adrije s priklopiljem k Avstriji že več nego eno stoletje osvobojeno ter da bi »osvobojenje«, o katerem govorje razni Anunzio, Barzilai-i in drugi, pomenjalo le povrnitev k staremu hlapčevstvu.

Evo, gospoda iz različnih strank, eno tistih velikih nalog, ki vas čakajo v bodočnosti in ki vas mora — če res ljubite svoj narod — združiti vse h skupnemu delu, da se sanirajo škode, ki jih je ta vojna na to stran provzročila — zastonji bilo, ako bi si hoteli prikrivati to tudi našemu slovenskemu narodu. Fizično in moralično zdravje bodočih naših generacij je v nevarnosti.

Člankar konstatuje, da se v vseh vojskujočih državah obrača že sedaj največja pozornost temu vprašanju. Posebno pa v Nemčiji in Franciji, ker je tam vojna provzročila največja opustošenja. Na Francoskem hočejo pomnoževati ljudstvo na uneten način: z adoptiranjem belgijskih in srbskih sirotov padlih vojakov. Pa tudi žene hočejo odsljev v tem pogledu v polni meri vršiti svojo dolžnost napram domovini. Še odločneje hočejo nastopati v Nemčiji, kjer se iz privatnih in državnih krogov oglašajo z nasveti, kako bi se ustavilo padanje v številu rojstev, da ne bodo prihodnje generacije trpele na posledicah bolezni in slabe prehrane.

Tako člankar v švicarskem listu, No. on ima v prvi vrsti blaginjo prihodnjih generacij pred očmi. Toda, ta skrb načala že posebno skrb za sedanjega generacije, ki preživlja to vojno in ki bo neposredno občutila posledice vojne. Če bomo skrbeli za to, bo mnogo storjenega za prihodnjo generacijo. To smo hoteli posebno naglasiti in opozarjati vse merodavne činitelje v narodu na veliko način, da se pri tem ne sime zanemarjati skrb za že rojene otroke, ali one, ki se imajo roditi, in da se mora marveč z vsemi sredstvi in močmi gledati na to, da bodo dobro hranjeni in se vzgajali na način, ki bo pospeševal zdravje, da se bodo morebitne po materinem mleku pridobljene bolezni pobijale — to je seveda na dlan. V tem pogledu moreje privratne in državne naprave mnogo storiti. Seveda so sredstva, da bi se popolnoma ustreglo potrebi, nezadostna. Tem bolji se je — zaključuje člankar — omejati v željah in zahtevah po velikem številu rojstev, da ne bodo prihodnje generacije trpele na posledicah bolezni in slabe prehrane.

Evo, gospoda iz različnih strank, eno tistih velikih nalog, ki vas čakajo v bodočnosti in ki vas mora — če res ljubite svoj narod — združiti vse h skupnemu delu, da se sanirajo škode, ki jih je ta vojna na to stran provzročila — zastonji bilo, ako bi si hoteli prikrivati to tudi našemu slovenskemu narodu. Fizično in moralično zdravje bodočih naših generacij je v nevarnosti.

Člankar konstatuje, da se v vseh vojskujočih državah obrača že sedaj največja pozornost temu vprašanju. Posebno pa v Nemčiji in Franciji, ker je tam vojna provzročila največja opustošenja. Na Francoskem hočejo pomnoževati ljudstvo na uneten način: z adoptiranjem belgijskih in srbskih sirotov padlih vojakov. Pa tudi žene hočejo odsljev v tem pogledu v polni meri vršiti svojo dolžnost napram domovini. Še odločneje hočejo nastopati v Nemčiji, kjer se iz privatnih in državnih krogov oglašajo z nasveti, kako bi se ustavilo padanje v številu rojstev. S tem vprašanjem so združena druga stranska, kakov in pr. zaščita materem, podpora za zboljšanje položaja ubožnih mater in dojenčkov. Stevilo državnih in privatnih porodnišnic in najdenišnic se je znatno pomnožilo v času vojne in množe se tudi glasovi, ki zahtevajo, naj država direktno poseza v rodilnske razmere in naj se dajajo premije in podpore v spodbudo, da se ljudje ne bodo bali večjega števila otrok.

Člankar priznava sicer, da je taka priprava načela, ki se nahajajo sedaj tisti gospodje, ki so svojo »Wochenspost« tirali ob zadnjih tržaških volitvah v usodno zmoto do viška, in pa tisti gospodje, ki so od severnih pokrajin države prihajali v Trst, da so dajali — kako bi rekli, no? — protislonski politiki v Trstu direktive, po katerih je pomagala vzdrževati tisti videz, ki ga sedaj prof. Lukas odločno obsoja! Kje so, da bi jih pozvali, naj se branijo pred forumom pravice in resnice in državnega interesa? Sedeli bi na obtožni klopi in ni ga branitelja s tako zgovornostjo, da bi jih mogel braniti. Prišlo je zadoščanje, le žal, da za tako težko ceno!

Umetni zobje

držav zamorejo doseči v tej smeri sicer mnogo koristi, toda velika napaka bi bila, ako bi se domnevalo, da bi bile s tem izčrpane gospodarske naloge bodočnosti. Radi tega predlagam slediči načrt za izvedbo te naloge:

V vsaki zvezni državi se mora ustaviti vladna organizacija pod vodstvom državnikov in znanstveni strokovnjakov. Organizacija naj praktično preštudira gospodarske probleme in ne sme končati svojega delovanja pred koncem vojne. Cilj organizacije je dvojen: sestavitev temeljev za bodočo notranjo in mednarodno državno gospodarsko politiko. Z ozirom na to morajo biti organizacije posebnih prijateljskih držav neprestano v živahnih stikih; mednarodna trgovinska pogodba četverosporazuma in razširjenje odredb v svrhu izmenjave blaga ne smeta biti sprejeta poprej, dokler ne privožijo v to vsi udeleženci. Temu pogoju je prisovati poseben pomen. Kakor so se enentne države med vojno zavezale, da ne bodo sklenile nobenega separatnega miru, ravnotako je potreben, da pogodbenim potom izključijo tudi vsak trgovinski dogovor s sovražnikom.

Kakor pomožna sredstva je treba vpravljati v to svrhu, to je za enkrat še težko dogmati. Principično pa je pripomniti slediče: Rusija s svojo mlado industrijo in neomejeno možnostjo ojačanja produktivnih sil sime zahtevati posebno ugodne pogoje v tej mednarodni gospodarski pogodbi. K temu spada v prvi vrsti na temeljih zaščitne carinske politike sestavljeni carinski tarif in pa avtomatno pravica posluževanja tega tarifa. Nemčija, ki je svoječasno ugodno politično konjunkturo izrabila, nas je prisilila na tem, da smo se odpovedali avtomatni carinskemu tarifu in zahtevali konvencijske ugodnosti. Toda kar je bilo za Nemčijo plodonosno, je bilo nam škodljivo, ker smo morali zmanjšane tarife ponuditi tudi drugim državam. V celoti se je pokazalo, da je pripadel glavni del dobiti Nemčiji, ne pa drugim državam. Avtonomni carinski tarif brez vsake konvencijske vrzeli je življensko vprašanje Rusije.

Zahvaljujemo se blaginji darovateljem prošnjem prispevkov.

Zenski podružnici CMD v Trstu dante gde Roza Goli 10 K namesto vjetri na grob svojemu bratrancu Franu Goliju.

Darovi za okrepčevalnice, došli e. kr. nam. predsedstvu (XL. izkaz): V počastitev spomina Mine Renner, Olga Ganzoni-Guebhard K 50, dr. Ambrož baron Ralli K 50. Skupaj K 100. Dosegljih izkaznih K 21.75/64. Skupna svota K 21.75/64.

Za vojne stepe je darovala Olga Ganzoni-Guebhard v počastitev spomina Mine Renner K 250.

Darovi, došli ces, komisiju: Attilij Kozmann povod obletnice smrti očeta Ivana Kozmanna in sinčka Ivana K 30, za ranjence južnega bojišča. Jakob Pollak K 10, za naše vojne in občinske ugodnosti. Marija in Klement Codermatz v počastitev spomina Kristijana Stoca K 20. v korist vojakom sanitetnega zborja, ki se je odlikoval pri reševanju ranjencev; e. kr. Šolski nadzornik Ivan Pretner v počastitev spomina svoje matere K 100, v korist Komisiji za varstvo otrok in oskrbo doračajočih mladih: učenci in učenke italijanske mestne sole na Vredeli K 4.16 za Rdeči kriz, ki prispel v mesec februar; ravnatelj Alojz Pascatti po podpolkovnemu avtoritatu dr. Ernestu Junku K 20, za vdovo in sirotinski sklad: občinski uradniki kot prisluhnute za brespolne K 4.35 na saldo mesec januarja in K 374-70 za mesec februar; star konzorcij inž. Venček & Co. v korist skladu brespolnega K 62-50; tvrdka cavel D Modiano 1.849.50, in sicer K 1.407-22 v počasno zneskov, izplačanih njenim delavcem in skladu za brespolne, od 16. januarja do 19. februarja t. l. in K 442-28 kot dar istemu skladu; v počastitev spomina Mine Renner, Ema Schadelock K 50, za primorske begunci; učitelji in učenci občinske gimnazije K 66, za Rdeči kriz in K 45, za vodovinski in siroki sklad; hrabri vojaki poljskega topničarstva (vojna pošta 76) pa Antonij Slavkovi K 50, za spomenike ob Šoči padlih vojakov; dr. Ernest Germonig v počastitev spomina Mine Senner K 20, za Rdeči kriz; Jurij Saridachi povod